

Recomanacions
per a la **pràctica
periodística**
en el tractament
de **conflictes
bèl·lics o armats**

Recomanacions per a la pràctica periodística en el tractament de conflictes bèl·lics o armats

Conscients que els mitjans de comunicació tenen capacitat per influir en el desenvolupament dels conflictes, i conscients també de les dificultats del treball sobre el terreny, de la falta de formació, de l'escassetat de recursos que hi destinen els mitjans, en la perspectiva d'afavorir la seva resolució i contribuir a reduir el sofriment de les persones afectades, estímem que la nostra tasca s'hauria d'atendre a les recomanacions següents:

1. Donar la veu a tots els actors i promoure la comprensió entre les parts implicades. Afavorir el diàleg.

Quan el mitjà té entre el públic els membres d'una de les parts enfrontades sempre és més fàcil donar només la veu als «nostres» o als «nostres aliats». El mateix pot passar quan el conflicte és extern al país del mitjà, però hi ha hagut una clara diferenciació entre agressors i agredits. S'impedeix així comprendre les raons que pugui tenir l'altre, es tanca la porta al diàleg, es bloqueja la desescalada del conflicte i s'obre la via a la justificació de les atrocitats fins a la derrota del contrari.

2. No deshumanitzar cap part; cal parlar de les víctimes i també dels victimaris de totes aquestes.

Tots els actors són humans, amb independència del fet que les seves accions puguin ser criminals. I a tots els bàndols hi ha víctimes, dels febles i dels forts. També entre els uns i els altres hi pot haver victimaris. Recordar la condició humana de totes les persones fa més difícil les actuacions cruels d'uns i altres i la seva justificació, contribueix a reduir el sofriment i a mostrar com d'inhumana és la guerra.

3. Evitar el llenguatge de les parts combatents i dels seus aliats. Exposar els enganys de qualsevol d'aquestes.

Els actors també batallen en el camp de la informació; per a ells es tracta de fer propaganda. Trien les paraules, escullen unes dades per sobre de les altres, emfasitzen uns assumptes i n'esmoreixen d'altres. De cara a l'enemic, per a ells, mentir és una necessitat; com menys informat estigui l'adversari, millor; dir la veritat, en la mateixa tònica, és una traïció. És la seva lògica comunicativa. L'antítesi del que ha de ser la feina periodística.

4. Mostrar els grups que en la base treballen per la pau, no només els dirigents. En particular, els esforços de la societat civil, que atén les víctimes físicament, materialment o emocionalment.

Els líders polítics i militars estan condicionats per la dinàmica de la guerra i de les seves pròpies organitzacions. Poden veure's atrapats en l'espiral de la violència. A la base de la societat hi ha sovint qui treballa per la pau, sense les limitacions de les cúpules polítiques o militars. No reduir l'abast del focus informatiu a les elits, sinó obrir-lo als grups de base augmenta la pressió sobre els líders per trobar camins reals cap a acords amb el contrari.

5. Explorar els conflictes en la seva complexitat i tractar la violència i els seus efectes tan visibles com invisibles, però també ocupar-se de les causes diverses que els han generat.

Els conflictes rarament es limiten a enfrontaments bilaterals. Hi sol haver més actors i tots solen ser complexos. A més, a cada costat pot haver-hi grups propers a sectors similars dels altres contendents —per raons materials, morals, sentimentals, etc. Veure les afinitats pot ajudar els processos de pau.

D'altra banda, cal explicar les causes del conflicte i mostrar també els efectes de la violència, els visibles i els invisibles —ressentiment, desestructuració social, etc.— perquè en si mateixos són font de patiment i poden ser causa de nous esclats.

6. Els mitjans han d'evitar el sensacionalisme i també impedir l'emissió sense control de missatges en línia que siguin bel·licistes, xenòfobs, racistes o sexistes.

La pressió per assolir alts índex d'audiència o circulació pot conduir a la truculència i l'efectisme gratuït. La irracionalitat que arrossegueu és una mala companya per a la resolució de conflictes, especialment si empeny cap a la venjança. En particular, l'emissió directa de missatges enviats pel públic a programes de televisió o a la xarxa es pot convertir en una plataforma de difusió de proclames ofensives contra els drets humans sense possibilitat que siguin comentades o discutides adequadament.

7. Informar dels conflictes encara que no hi hagi violència pot ajudar a prevenir-la.

Hi ha un grapat de centres a l'abast dels informadors que treballen constantment en la mediació, transformació i resolució de conflictes. Aprofitar-los com a fonts d'informació repercuteix en una opinió pública més formada i més capaç d'actuar per si mateixa i de pressionar els governs perquè actuïn quan i com calgui.

8. No abandonar la cobertura després de l'alto el foc i ocupar-se de la resolució, la reconstrucció i la reconciliació.

El cessament de les hostilitats o l'alto el foc són moments en els processos de pau. No s'han de confondre amb la solució del problema o la resolució del conflicte. Quan s'acaba la violència física, cal curar les ferides i recuperar tant com es pugui el que s'ha destruït materialment i en la convivència.

9. Aprofitar les similituds entre els conflictes perquè les experiències constructives ajudin els que encara no han trobat un camí de resolució.

Cap conflicte és equiparable a un altre. Tots són singulars. Però perquè presenten semblances i diferències tots es poden comparar, ja sigui tant per aprendre dels errors com per aprendre dels encerts.

10. Cal esmentar sempre les fonts de la informació, particularment quan representen actors enfrontats, i tenir en compte que terceres fonts enriqueixen la visió del conflicte. En cas d'informacions fetes sota censura o imposicions, cal fer-ho saber als receptors.

La base del contracte de confiança establert entre periodistes i públic resideix en la credibilitat. En som responsables. La informació facilitada pels contendents no funciona sota el mateix paràmetre i, per tant, és necessari que el públic sempre sàpiga quin és l'origen d'allò que transmetem. En cas contrari queda desprotegit davant de possibles enganys.

Per la mateixa raó, el públic té dret a saber si la informació que li arriba és fruit d'una feina periodística que ha vist coartada la seva llibertat en forma d'imposicions o censures.

